

РЕЦЕНЗІЯ

професора кафедри менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктора економічних наук, доцента **ВАКУЛЕНКА Віталія Леонідовича** на дисертацію **ЧЖЕН Яньцзя** на тему: «**Формування системи управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти**», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертації

В умовах трансформації системи вищої освіти, посилення конкуренції на ринку освітніх послуг, цифровізації освітнього середовища та зростання вимог до якості підготовки фахівців, особливого значення набуває формування ефективної системи управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти. Якість освітніх послуг є одним із ключових чинників забезпечення конкурентоспроможності закладу вищої освіти, його здатності адаптуватися до змін зовнішнього середовища та задовольняти потреби здобувачів вищої освіти, роботодавців і суспільства. За таких умов забезпечення належного рівня якості освітніх послуг потребує впровадження дієвих управлінських механізмів, здатних забезпечити безперервне вдосконалення освітньої діяльності. Саме тому система управління якістю освітніх послуг є важливою складовою управління закладом вищої освіти, оскільки забезпечує узгодження освітньої діяльності із сучасними вимогами держави, ринку праці та міжнародними стандартами. Від ефективності її функціонування значною мірою залежить результативність освітнього процесу, рівень сформованості компетентностей здобувачів вищої освіти та здатність університету забезпечувати сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Таким чином, сучасні виклики розвитку системи вищої освіти України обумовлюють необхідність подальшого вдосконалення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо формування системи управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти. У цьому контексті дисертація Чжен Яньцзя, присвячена розв'язанню зазначеної наукової проблеми, є своєчасною, відповідає актуальним потребам розвитку сфери вищої освіти та має важливе теоретичне і практичне значення.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Тема дисертації Чжен Яньцзя відповідає пріоритетним науковим напрямам кафедри менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського, узгоджується із загальною дослідницькою стратегією Національного університету біоресурсів і природокористування України, спрямованою на удосконалення механізмів внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості вищої освіти, підвищення конкурентоспроможності закладу вищої освіти та впровадження сучасних цифрових технологій у систему управління якістю освітніх послуг.

Наукова новизна дослідження і отриманих результатів

Дисертація присвячена розробленню теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій щодо формування системи управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти в умовах трансформації сучасного освітнього середовища, цифровізації та зростання вимог до забезпечення якості вищої освіти.

У дисертації удосконалено підходи до формування системи управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти шляхом визначення її ключових особливостей у сучасних умовах розвитку вищої освіти (С. 61–64). Запропонований підхід комплексно враховує вплив цифрової трансформації, зміну вимог до забезпечення якості освітніх послуг та необхідність

підвищення конкурентоспроможності закладів вищої освіти, що дозволяє розширити наукові уявлення про механізми формування сучасної системи управління якістю освітніх послуг.

Важливим науковим результатом є удосконалення підходів до управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти шляхом побудови дерева цілей і розроблення системної моделі, заснованої на циклі безперервного вдосконалення (PDCA (С. 178–181)). Запропонована модель забезпечує взаємозв'язок внутрішньої та зовнішньої систем забезпечення якості, враховує потреби ринку праці, вимоги міжнародних стандартів і принципи сталого розвитку, що сприяє підвищенню результативності функціонування системи управління якістю освітніх послуг.

Заслужовують на увагу положення, які набули подальшого розвитку. Зокрема, автором поглиблено наукові підходи до трактування поняття «якість освітньої послуги» (С. 38–39), розширено теоретичні засади управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти (С. 47–50), удосконалено методичні підходи до прогнозування чисельності здобувачів вищої освіти на основі багатофакторної моделі (С. 92–100), а також розроблено підходи до визначення стратегічних напрямів удосконалення системи управління якістю з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх чинників (С. 111–124).

Окремо слід відзначити обґрунтування автором методичних підходів до оцінювання системи управління якістю освітніх послуг шляхом використання результатів опитування здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників, що забезпечує можливість своєчасної ідентифікації проблемних аспектів функціонування системи управління якістю освітніх послуг та визначення напрямів її вдосконалення (С. 124–154). Практичний інтерес становить запропонована автором інтегрована модель формування системи управління якістю освітніх послуг із виокремленням інтеграційного блоку взаємодії внутрішньої та зовнішньої систем забезпечення якості (С. 158–161). Також наукову цінність має розроблена автором цифрова модель управління якістю освітніх послуг, яка базується на використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та передбачає реалізацію циклічного процесу «збір даних – обробка – аналіз – прийняття управлінських рішень – зворотний зв'язок» (С. 184–193).

Загалом результати дослідження характеризуються належним рівнем наукової новизни, поглиблюють теоретичні засади формування системи управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти та мають практичне значення для вдосконалення управлінських механізмів забезпечення якості освітніх послуг.

Практичне значення одержаних результатів для науки і практики

Практичне значення дисертації полягає у формуванні комплексу науково обґрунтованих підходів і практичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності функціонування системи управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти. Запропоновані автором методичні положення мають прикладний характер і можуть бути використані під час удосконалення внутрішніх систем забезпечення якості, розроблення стратегічних документів розвитку закладів вищої освіти, прийняття управлінських рішень щодо організації освітнього процесу, а також упровадження сучасних цифрових інструментів моніторингу та оцінювання якості освітніх послуг.

Важливою перевагою дослідження є те, що запропоновані автором підходи поєднують теоретичне обґрунтування із практичною спрямованістю та можуть бути адаптовані до діяльності закладів вищої освіти різного типу й форми власності. Особливу практичну цінність становлять розроблені рекомендації щодо використання інтегрованої моделі формування системи управління якістю освітніх послуг, застосування інструментів цифровізації, удосконалення підходів щодо оцінювання якості освітніх послуг

та прогнозування контингенту здобувачів вищої освіти, що сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень.

Практичну значущість дисертації також підтверджує можливість використання її результатів у практичній діяльності закладів вищої освіти під час формування стратегій розвитку, удосконалення системи управління якістю освітніх послуг, організації внутрішнього моніторингу якості освіти та впровадження сучасних цифрових рішень. Крім того, матеріали дисертації можуть бути використані в освітньому процесі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, є достатньо обґрунтованими, логічно взаємопов'язаними та відповідають поставленій меті й визначеним завданням дослідження. Автору вдалося забезпечити цілісність дослідження шляхом поєднання теоретичних положень із результатами аналітичних і прикладних розробок, що дозволило сформувати комплексний підхід до формування системи управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується використанням сучасної методології наукового дослідження та доцільним застосуванням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів. Зокрема, методи аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації використано під час дослідження теоретичних засад формування системи управління якістю освітніх послуг; метод порівняльного аналізу – для оцінювання сучасного стану та тенденцій розвитку закладів вищої освіти України; метод анкетного опитування – для оцінювання якості освітніх послуг та виявлення проблемних аспектів функціонування системи управління якістю; методи кореляційно-регресійного аналізу та прогнозування – при дослідженні впливу демографічних і соціально-економічних чинників на чисельність здобувачів вищої освіти; SWOT-аналіз – для визначення стратегічних напрямів удосконалення системи управління якістю освітніх послуг; метод моделювання – при розробленні системної та цифрової моделей управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти; абстрактно-логічний метод – при формулюванні висновків та узагальненні результатів дослідження.

Отримані результати характеризуються внутрішньою логічною послідовністю, науковою аргументованістю та практичною спрямованістю. Наведені у дисертації висновки і рекомендації є достатньо обґрунтованими, випливають із проведених досліджень та можуть бути використані для вдосконалення системи управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти.

Повнота викладення матеріалів досліджень в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження достатньо мірою висвітлено в опублікованих наукових працях автора. За темою дисертації опубліковано 10 наукових праць, з яких 4 статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, стаття у науковому виданні іншої держави та 5 тез наукових доповідей на науково-практичних конференціях.

Опубліковані праці відображають основні теоретичні положення, результати проведених досліджень, методичні розробки та практичні рекомендації, сформульовані в дисертації. Матеріали дослідження пройшли належну апробацію на науково-практичних конференціях різних рівнів, де були представлені автором та отримали позитивну оцінку наукової спільноти.

Аналіз публікацій свідчить, що основні положення наукової новизни, теоретичні узагальнення та практичні результати дисертації достатньо повно висвітлені у відкритих наукових джерелах. Кількість і характер публікацій відповідають установленим вимогам

до апробації результатів дисертаційних досліджень, а їх зміст узгоджується з основними положеннями, винесеними на захист.

Аналіз структури і змісту дисертації

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Список використаних джерел налічує 180 найменувань.

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибору теми дослідження; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та окреслено практичне значення одержаних результатів; представлено апробацію результатів дослідження, кількість публікацій здобувача, в яких відображено основні положення дисертаційного дослідження та структуру роботи (С. 20–26).

У **першому розділі**, який складається з трьох підрозділів, автором розкрито сутність і зміст поняття «якість освітніх послуг», узагальнено наукові підходи до управління якістю освітніх послуг закладу вищої освіти та визначено його основні характерні риси. Значну увагу приділено дослідженню особливостей формування системи управління якістю освітніх послуг в умовах трансформації сучасного освітнього середовища, цифровізації, інтеграції до Європейського простору вищої освіти та посилення вимог до конкурентоспроможності закладів вищої освіти (С. 27–77).

У **другому розділі** здійснено аналіз сучасного стану та тенденцій розвитку закладів вищої освіти України, досліджено вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на функціонування системи управління якістю освітніх послуг, а також проведено оцінювання її ефективності на основі результатів анкетного опитування здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників. Окрему увагу приділено визначенню стратегічних передумов удосконалення системи управління якістю освітніх послуг із використанням сучасного аналітичного інструментарію та методів прогнозування (С. 78–156).

Третій розділ також складається з трьох підрозділів, у яких обґрунтовано пропозиції щодо використання інноваційних механізмів управління якістю освітніх послуг, визначено напрями підвищення якості освітніх послуг як стратегічної основи забезпечення конкурентоспроможності закладу вищої освіти в умовах сталого розвитку, а також запропоновано підходи до використання інструментів цифровізації в системі управління якістю освітніх послуг. Практичну цінність мають розроблена автором інтегрована модель формування системи управління якістю освітніх послуг та цифрова модель управління якістю, що спрямовані на підвищення ефективності прийняття управлінських рішень, удосконалення механізмів моніторингу та забезпечення безперервного покращення якості освітніх послуг (С. 157–202).

Висновки викладено в логічній послідовності відповідно до мети та поставлених завдань, повністю відповідають змісту власних досліджень і засвідчують досягнення дисертантом поставленої мети. Дисертація Чжен Яньцзя є самостійним, цілісним, логічно сформованим і завершеним науковим дослідженням, яке містить сформульовані й обґрунтовані результати, що відповідають критеріям наукової новизни і спрямовані на вирішення проблемних питань теорії та практики. В цілому можна стверджувати про достатній рівень науковості та обґрунтованості висловлених автором у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій (С. 203–206).

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація та представлені наукові праці, де висвітлено основні наукові результати дисертаційного дослідження, не містять порушень академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, а також фальсифікації. Дисертація

оформлена відповідно до нормативних вимог і відповідних стандартів щодо дотримання системного викладення матеріалу.

Дискусійні положення та зауваження

У цілому, позитивно оцінюючи актуальність, обґрунтованість, достовірність, наукову новизну, наукове та практичне значення проведеного Чжен Яньцзя дисертаційного дослідження, вважаємо за потрібне звернути увагу на дискусійні моменти і висловити побажання щодо окремих положень роботи:

1. Перший розділ дисертації характеризується ґрунтовним опрацюванням теоретичних аспектів досліджуваної проблематики та систематизацією наукових підходів до трактування базових понять (С. 27–77). Водночас, більшої завершеності теоретичній частині дослідження надало б поглиблення аналізу еволюції концептуальних підходів до управління якістю освітніх послуг у контексті розвитку європейських моделей забезпечення якості вищої освіти.

2. Підрозділ 2.2 дисертації містить детальний аналіз внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на функціонування та розвиток системи управління якістю освітніх послуг (С. 100–124). Водночас окремі аналітичні висновки могли б бути підкріплені ширшим використанням графічних засобів узагальнення результатів, що сприяло б їх кращому сприйняттю.

3. У дисертації досить повно розкрито стратегічні напрями розвитку системи управління якістю освітніх послуг (С. 171–181). Водночас, вважаємо, що більш повне висвітлення питань інтеграції запропонованих заходів у систему стратегічного управління закладом вищої освіти з урахуванням довгострокових пріоритетів його розвитку посилило б практичну цінність отриманих результатів.

Викладені вище зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, а лише можуть слугувати предметом наукової дискусії під час захисту дисертації.

Загальний висновок

Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих наукових працях повністю відповідають вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Чжен Яньцзя заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент професор кафедри менеджменту ім. проф. Й. С. Завадського Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор економічних наук, доцент Віталій ВАКУЛЕНКО